

Az oszmánellenes európai összefogás kialakítása ^[1]

„Mivel azonban a háború kockájának fordulása mindig kétséges, és igazából nem lehet tudni, hogy ennél a háborúnál, amelyik eddig Őcsászári Felsője számára előnyösnek mutatta magát, mi fog történni Törökországban és Magyarországon, ezt az előnyt minél inkább szükséges kihasználni, és egyesült erővel az ellenség ellen kell tevékenykedni.” – szögezte le 1683. október 22-én, tizenkét nappal a győztes párkányi csata után I. Lipót császár legfőbb tanácsadói testülete a titkos konferencia.

Bevezetés

Európában az 1683. évben Bécs ostroma számított a legjelentősebb hírek. *Sobieski János* lengyel király és *Lotharingiai Károly* kahlenbergi győzelme (1683. szeptember 12.) ellenére, a császár és miniszterei (akárcsak 1664-ben a szentgotthárdi győzelem után) mindent megtettek, hogy békét kössenek a törökökkel. XIV. Lajos (1645-1715) *reuniós* politikája aggasztotta a császári udvart, ugyanakkor minden pillanatban megvolt annak az esélye, hogy az ellentét nyílt háborúvá fajuljon. A lengyel király és a bécsi pápai nuncius, *Francesco Buonvisi* kardinális hatására I. Lipót császár mégis engedélyezte az [popup title="oszmán hadak üldözését." format="Default click" activate="click" close text=",".Cependant le Nonce Bonvisi fait ce qu'il peut pour obliger l'Empereur à la guerre contre le Turc." (Ezalatt Buonvisi nuncius mindent megtett, amit tudott, hogy a császárt elkötelezze az oszmánok elleni háború mellett.) Denis de la Haye-Vantelet a királyhoz. München, 1679. április 19. A.E.C.P. [Archives du Ministère des Affaires Étrangères, Párizs] Bavière [Bajorország] vol. 29. fol. 44.; EICKHOFF, 1970. 408. A bécsi, varsói és párizsi pápai nunciók mind azon dolgoztak, hogy a három uralkodó közötti gyegvernyugvást kihasználva, azok katonai potenciálját az Oszmán Birodalom ellen fordítsák. PARVEV, 1995. 26.; PASTOR, 1930. 696–699.] Végül a császári és a lengyel seregek Esztergomot vették ostrom alá, majd október 12-én Párkánynál másodszer is megverték a nagyvezír és szerdár, *Kara Musztafa* seregeit, aki kénytelen volt előbb Budára, majd Belgrádba menekülni. Sikertelensége miatt a szultáni udvar szokásainak megfelelően december 25-én megfojtották. Az ostrom alatt álló Esztergom október 27-én kapitulált. Az alábbi forrás annak a jegyzőkönyvnek a tisztázata és másolata, amelyet az 1683. október 22-i, kibővített titkos konferencia ülésén vettek fel. A párkányi győzelem hírére örömmámorba úszott a császári udvar Linzben. (Az uralkodó ekkor még nem tért vissza szék- és fővárosába, Bécsbe, ahonnan a támadó oszmán seregek elől kénytelen elmenekülni.) Maga az ülés is Linzben volt, amit nevezhetjük kibővítettnek, mert a rendes tagokon kívül a volt konstantinápolyi internuncius, *Alberto Caprara*, és az ugyanitt rezideáló volt állandó követ, *Georg Christoph von Kuniz* is részt vettek rajta. Azért kaptak meghívást a Haditanácsba, mert fontos információkkal szolgálhattak a császári udvar tervével kapcsolatban. Caprara - aki a feladatot minden bizonnyal azért nyerte el, mert jó szolgálatot tett a császárnak a nimwegeni béke megkötésekor, valamint megismerte ekkor Francesco Buonvisit, aki ebben az időben a bécsi pápai nuncius rangját töltötte be - hetvenhat fős kíséretével 1682. február 3-án indult el Bécsből, és március 2-ára már Belgrádban volt. Itt találkozott *Thököly Imre* megbízottjával, aki tudósította őt, hogy ura és a nagyvezír, Kara Musztafa között megállapodás született a magyar területekkel kapcsolatban. Április 11-re ért Konstantinápolyba, és az internuncius útközben már levelezett az udvarral. Miután megérkezett az oszmán fővárosba, a szultáni udvartól mellé kirendelt csasok és janicsárok éberben figyeltek arra, hogy ne érkezhessen hozzá küldemény, és ő se küldhessen levelet. Ez a *kommunikációs probléma* egyben eldöntötte a béketárgyalások kimenetelét is. A nagyvezír eleve csak június 9-én fogadta Caprarát, június 22-én, illetve július 6-án tárgyaltak a béke meghosszabbításáról. Ekkor az internuncius és a Konstantinápolyban szolgáló európai követek már látták, hogy a háború elkerülhetetlen. Ezt követően Caprara azt próbálta meg kideríteni, hogy milyen előkészületeket tesznek az oszmánok, legalább ezzel segíteni kívánta a Haditanács munkáját. November 27-én Kuniz, egy nappal később Caprara is az Edirnébe költöző szultán után indult.

Kuniz és Caprara mindent megpróbáltak, hogy valamiféle egységre jussanak Kara Musztafával, de a szultán már 1682 őszén kiadta a parancsot: készüljenek a csapatok a császár elleni háborúra. 1683. január 21-én pedig a lófarkas zászlót (*tuğ*) is kitűzték a szultáni palotára annak jeléül, hogy a hadszíntérré induló csapatok kezdjenek [popup title="gyülekezni." format="Default click" activate="click" close text=",".Eodem [január 15.] ist auch ordre geben worden, d[ai]ß den 21ten der roßschwaiff – Thug genant, daß zaichen zum marsch nach Belgrad – außgesteelt werde" (Ugyanezen a napon parancsot adtak, hogy [január] 21-én tűzzék ki a tugot, amelyet lófarkas zászlónak is neveznek, és amely annak a jele, hogy [a hadseregnek] Belgrádba kell vonulni.) Kuniz a Haditanácshoz Edirnéből, 1683. január 27-én. ÖSTA HHSTA Staatenabteilungen Türkei I. Kt. 152. Konv. 3. fol. 53v.]Az internunciusnak és a követnek a seregekkel kellett vonulnia. Georg Christoph von Kuniz tehát a visszafoglaló háborúk előtti utolsó Habsburg követ volt Konstantinápolyban. Amíg Caprara már augusztusban kiszabadult és Linzbe mehetett, addig Kuniznak végig kellett élnie a bécsi ostromot a török táborban. Tevékenysége nem volt felesleges, mert ő jelentette az egyik levelezési utat az ostromlottak és a felmentő sereg között. A többi, az oszmán táborban járó vagy elfogott kém tevékenységét is figyelemmel kísérte, erről feljegyzéseket készített.

Kuniz és Caprara hely- és szakismeretére nagy szükség volt az albániai terv és a szövetségi rendszer létrehozásához is. Az alábbi dokumentum jelentősége abban áll, hogy ez az egyik legkorábbi arra vonatkozóan, hogy a császári udvar már nem a békekötést, hanem a támadó háború megindításának lehetőségét, illetve az európai, sőt, Európán kívüli szövetség létrehozásának tervét fontolgatta. A terv realizálódott, és 1684. március 15-én a résztvevők, a pápa védnöksége alatt aláírták a Szent Liga alapító okmányát. A háború tehát folytatódott, és egészen 1699. január 26-ig, a karlócai béke megkötéséig tartott.

[Képgaléria megtekintése](#) ^[2]

Forrás

Jegyzőkönyv a Titkos Konferencia 1683. október 22-i üléséről

Der Röm[ischen] Kay[serlichen] May[estät] gehaimben rath, cammerern und reichs vice canzlern, herrn Leopoldt Wilhelmb grafen zu Königseeg und Rottenfels, rittern des gehaldenen vellus [etc]. Hiemit in fr[un]t[lichkeit] zu errindern was gestalt Ihrer Kay[serlichen] May[estät] die bey denselbem den zway und zwainzigsten dises gehaldene conferenz, bey welcher beede Ihre Kay[serlichen] May[estät] Cammerer, und gewester internuntius an der Ottomanischen Porthen, herr graf Alberto Caprara, und resident, herr Georg Christoph von Kunitz über ihre vorschlag auf was weis der nunmehr angefangene krieg mit denen Türckhen und andern feinden nach der, von Gott dem allmächtigen verliehener victori und gemachten processen am best- und nützlichsten zu continuieren, auch denen feinden am maisten abbruch gethan, und schaden zugefüegt werden möchte, gehorsambist referirt worden, dieselbe sich auch darauf unter andern gnädigst resoluirt haben, weilien durch die Albaneser und Bosneser, welche siche, wie wohl zu glauben, des schwären türkchischen jochs entziehen. Und wann sie nur könten, alles gehrn thuen würden, dem feind ein grosser abbruch und anshenliche diversion gemachl, dieselbe aber wegen der weithentlegenheit nicht anderist als durch eine schiff armata auf dem meer erhalten werden khönte, d[ai]ß mann solchemnach alle diligenz anwenden, und zuelängliche remedia tentiren, dahero Ihre Bapst[liche] Heyl[igkeit] durch den herrn cardinalen Pio, die republic zu Venedig durch dero abgeordneten ²aldag ^[3], den gros herzog zu Florenz, die ritterschafft zu Malta, und

andere fürsten aber, durch andere ersuchen solle, zu disen vorhabenden werckh, und erhaltung des gewünschten effects, unter d[er] direction Ihrer Bapst[lichen] Heyl[igkeit] die es auch aus tragenden besond[eren] eyffer nicht abschlagen würden, ihre hilffliche hand zu biethen, und alle mögliche assistenz zu thuen, mit bewöglicher vorstellung, d[a]ß es nun die vorthpflanzung der catholischen religion angehe, dieser krieg contra paganos ganz gerecht, Gott der allmächtige die guette intentiones hoffentlich secudiren, und mann desto besser progress haben werde, da Ihre Kay[serliche] May[estät] iezo mit der Cron Pohln coniungiert, in Thürkhey die sachen in verwürtten stand, durch die, von Gott verlichene ansehliche victori vor Wienn und Parkan, dem feind merckhlicher abbruch beschehen, auch Ihrer Kay[serlichen] May[estät] und d[er]jo allierten vöckher mueth gewachsen, hingegen der feind ihrer diminuiert. Jedoch gleichwohlen, weillen alea belli dubia, und mann nicht aigentlich wissen khann, was bey wehrenden disen krieg, d[er] zwar sich bishero für Ihre Kay[serlichen] May[estät] gahr favorabel erzaigt, noch in Türkhey, oder Hungarn sich noch eraignen möchte, dieser coniuinctum sich umb sovill mehr zu bedienen, und unitis viribus wider die feindt zu agiren seye, massen Ihre Kay[serliche] May[estät] nicht weniger ihres orths möglichsten fleis werden anwenden lassen, damit durch eigene abschickhung in Moscau und Persien die notturfft, und die sich erzaigende guette gelegenheit remonstrirt, auch vermittels Ihrer May[estät] des königs in Pohlen, die Cossäckhen in Saporovia durch ein gewises stuckh geldt, damit sie die Tartarn inquitim und zu haus bleiben machen, erhandlet, gleichfahls die Wallachey, Moldau und Siebenbürgen auch sonstn auf diese seithen gebracht und wie es am besten thuelich, wider die Türkhen und Tatarn operirt werde. So solle auch des herrn residenten von Kuniz caplan, ein geborhner Albaneser iedoch ohne einig von hier aus ihme gebendes impegno abgeschickht werden, zu sehen, ob er mit selbigen leüthen reden, und sie für sich selbsten disponirn khöne, damit zwey oder drey persohnen aus[er] ihnen an orth und end abgeordnet werden möchten, alwo von Ihre Kay[serlichen] May[estät] wegen mit demenselben die notdurfft weither unterredet und tractirt werden khön[n]e. Es wird aber in obacht zu nehm[m]en sein, damit die anschläg nicht vor der zeith entdöckht, und mann sich dergleichen coniuinctum wann mann sie zu secundirn genuesamb wird gefast sein der gestalt gebrauche, auf d[a]ß die armee ohne d[a]ß eingeschrenckhte leüth nicht in ein mehrers unglückh und ellend gerathen, worüber nun er, herr reichs vice canzler seines orths die weithere verordnung unbeschwört thuen, und allenthalben wo es vonnöthen, dies gemainnuzige werckh vermittels der gehörigen vorstellungen aufs beste zu befördern helffen wolle. Und verbleibt demselben der kayserlichen hof kriegs rath zu fr[un]d[licher] angenehmer diensterweisung willig und beffissen.

Ex consilio bellico
Lüntz, den 28. Octobris a[nn]o 1683
Cristoph Dorsch
Johann Adam Wöber mpp.

H.

Progetto dell viaggio in Albania e quello che vi si può operare

Da Linz à Graz, à Lubiana, à Fiume, à Spalatro, ò à Ragusa, di là si trova com[m]odita di andarsene all'Arcivescovo di Schopia in Servia, poi all'Arcivescovo di Durazzo à Curbin, da Curbin al vescovo di Alessio in Mirtita. Et essendo che le diocesi di duoi ultimi sudetti stanno insieme vicini, si può far radunarci tutti li vayvodi.

Si deve sapere che Mirtia, Ibala, Pulit ò Gasch, Kement, Guz, Piper e Fante sono tutti paesi liberi, et ogni paese tiene il suo capo che si chiama vayvoda.

Per impedire li passi tieni il Turco à tutti sudetti luoghi opposti sequenti castelli.

Al Mirtita è opposto un castello detto Mathia All'Ibala il castelnuovo in Pugga Al Gasch Botascha Al Kement Ostrosup e Plana
Al Guz Heroschaia e Medun Al Fante il castello detto Leth. Perciò già che li detti castelli sono guardati da noi, Christiani, non vi è dubio che per pochi denari si renderanno sotto le bandiere [Chris]tiane.

Il principal concetto però consiste nel golfo Adriatico ò di Scutari, ò di Durazzo, ò di Valona pur alla vista si mostrino le navi e galere [Chris]tiane, subito li sudetti habitanti liberi di Albania assalliranno con viva forza un di quei porti per terra acciò per mare le navi [Chris]tiane possano entrara e soccorrere gli.

A hátoldalon:

d[all]i 26 Oct[obre] [1]683
die Negotia in Albania betr[effend]
Hoffkriegsraths erinnerung

26 Oct[ober] 1683

Der Röm[ischen] Kay[serlichen] Ma[estät] gehaimben rath cammerern, und reichs vice canzlern, herrn Leopold Wilhelm grafen zu Königsegg und Rottenfels, rittern des guldnen vellus in fr[un]d[lichkeit] zu zustellen.

(ÖStA HHStA Staatenabteilungen Illyrico-Serbica Kt. 1. Konv. B. fol. 1-6.)

Fordítás

A Római Császár Őfelsége titkos tanácsosának, kamarásának és birodalmi alkancellárjának, Leopold Wilhelmnek, Königsegg és Rothenfels grófjának, az Aranygyapjas rend lovagjának (stb.). Ezúton barátsággal emlékeztetendő arra, hogy Őcsászári Felségének miként számoltak be tiszteletteljesen arról, amiről e hónap 22. napján a nevezetnél konferenciát tartottak - amelyen jelen volt Őcsászári Felsége két kamarása, az Oszmán Birodalomban járt internuncius, Alberto Caprara gróf és a rezidens, Georg Christoph von Kuniz -, amelyen a nevezettek javaslatot tettek arra, hogy a már megkezdett törökök és más ellenségek elleni háborút - a nagyhatalmú Isten által nyert győzelmek és más történések után - hogyan lehetne a legjobban és leghasznosabban folytatni, az ellenségeknek a legnagyobb kárt és szenvedelmet okozni. A nevezettek sok egyéb mellett azt is megfogadták alázatosan, hogy az albánokat és bosnyákokat, akikről könnyen elhihető, hogy a nehéz török rabigát, ha tudnák, leráznák, és mindent megtennének, hogy az ellenségnek nagy kárt okozzanak és nevezetes diverzáns tevékenységet fejtsenek ki, segítenék. Ugyanakkor a nevezettek messze találhatók, és máshogyan nem, csak tengeri hajóhaddal lehetne őket segíteni, ezért az érintettek mindent megtesznek, és hathatósan próbálnak közvetíteni a pápa Őszentsége felé Pio bíboroson keresztül, a Velencei Köztársaság irányába az ottani követen keresztül; a firenzei nagyherceghez, a máltai lovagsághoz és más fejedelmekhez pedig másokat küldenek, hogy ezt a tervezett művet és a kívánt hatást Őszentsége a pápa vezetése alatt hozzák létre. Így mindenki vállalni fogja azokat a nehézségeket, amelyeket viselnie kell, segítő kezet fognak nyújtani, és minden segítséget megadnak, mert azzal a mindent megmozgató elképzeléssel kerülnek szembe, hogy a katolikus vallás elterjesztését segítik, hogy ez a háború a pogányok ellen teljesen jogos, és hogy a mindenható Isten a jó szándékúakat remélhetőleg segíti. Azért is inkább biztos, hogy jó esélyekkel rendelkeznek, mert Őcsászári Felsége együttműködik a lengyel koronával. Törökországban a dolgok rossz állapotban vannak, és az Isten által adott bécsi és párkányi győzelem által az ellenség jelentős kárt szenvedett, Őcsászári Felsége és szövetségesei népeinek bátorsága nőtt, az ellensége viszont csökkent. Mivel azonban a háború kockájának fordulása mindig kétséges, és igazából nem lehet tudni, hogy ennél a háborúnál, amelyik eddig Őcsászári Felsége számára előnyösnek mutatta magát, mi fog történni Törökországban és Magyarországon, ezt az előnyt minél inkább szükséges kihasználni, és egyesült erővel az ellenség ellen kell tevékenykedni. Mivel Őcsászári Felsége nem kevesebbet, mint a számára lehetséges legnagyobb szorgalmat tanúsítja, és a Moszkvába és Perzsiába küldött követeken keresztül a szükeget és a megmutakozó jó lehetőséget is bemutatja; a lengyel király Őfelsége közvetítésével a zaporozsei kozákokat egy bizonyos összeg lefizetése mellett ráveszi arra, hogy a tatárokat nyugtalanítsák, és ezzel kényszerítsék őket arra, hogy maradjanak otthon, akárcsak Havasalföldet, Moldvát és Erdélyt vagy másokat erre az oldalra állítja, és megmutatja nekik, hogyan hasznosíthatják magukat leginkább, és a törökök és tatárok ellen küzdeni tudnak.

A rezidens, Kuniz káplánját, egy született albán pedig kiküldünk - mindennemű kötelezettségvállalás nélkül -, hogy lássuk, tud-e az ottani [ti. albán és bosnyák diverzáns] emberekkel beszélni, és meg tudja-e nyerni őket magának, hogy az ottani helyekről és végekről két vagy három embert küldjenek, akikkel Őcsászári Felsége a szükségleteiket megbeszélheti és megtárgyalhatja. Figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy a támadást ne fedezzék fel idő előtt, és hogy a célok elérésére - amikor már elegendő erővel rendelkeznek őket segíteni - úgy használják fel őket, hogy a hadsereg a bekerített segítség nélkül ne kerüljön még nagyobb szerencsétlenségbe és nyomorba. Erről további rendelkezéseket a Birodalmi Alkancellár Úr fog hozni a maga helyén, és amikor szükséges, ezt a mindenki számára hasznos művet a hozzá tartozó elképzelésekkel együtt a lehető legjobban véghez vinni segíteni fogja. A nevezettnek a Császári Udvari Haditanács barátsággal ajánlja jó szolgálatait és szorgalmát.

A Haditanácsból
Linz, 1683. október 28.
Cristoph Dorsch
Johann Adam Wöber mpp.

H.
Az albániai utazás terve, és arról, hogy mit kell ott tenni

Linzből Grazba, Ljubljánába, Fiume, Spalato, Ragusa, innen kényelmesen el lehet jutni a szerbiai Szkopje érsekségbe, innen pedig a kurbini Durrës érsekségbe, Kurbínból a mirditai Lezhë püspökségbe. Mivel pedig az utóbbi két egyházmegye igen közel fekszik egymáshoz, össze lehet könnyen hívni a helyi vezetőket. Tudni kell, hogy Mirdita, Iballë, Pulati, Klos, Kelmend, Gosë, Papër és Fane szabad országok, és minden országnak megvan a maga vezetője, akit vajdának neveznek.

Annak érdekében, hogy a hágókon való átkelést akadályozzák, a törökök a következő helyekkel szemben állítottak fel várakat:

- Mirditával szemben áll egy Mathíanak nevezett vár.
- Iballë-val szemben egy új vár Pukénál.
- Klossal szemben Botuşe.
- Kelmenddel szemben Ostrozub és Pllanë.
- Gosë-val szemben Hoçisht és Medun.

Fanéval szemben Luath.

Mivel a már említett várakat a mi keresztényeink [ti. keresztény testvéreink] őrzik, nem kétséges, hogy néhány dénárért szívesen sereglenek a kereszténység zászlaja alá.

A központi elképzelés azonban abban áll, hogy az Adriai-öbölben vagy Skhodër-nél vagy Durrës-nél vagy Vlorë-nél abban a pillanatban, amikor látják a keresztény hajókat és gályákat, a mondott szabad albán lakosok azonnal támadják meg ezen kikötők egyikét, pusztá kézzel, szárazföldi úton azért, hogy a tengeri útról a keresztény hajók oda behajózhassanak és segíthessék őket.

A hátoldalon:

1683. október 26.

az albániai tárgyalásokról
emlékeztető az Udvari Haditanácsból

1683. október 26.

Őcsászári Felsőháznak titkos tanácsosa, kamarása, birodalmi alkancellárja, Leopold Wilhelm, Közigazgatás és Rothenfels grófja, az Aranygyapjas rend lovagja számára barátsággal kézbesítendő.

Irodalomjegyzék

- A.E.C.P. Archives du Ministère des Affaires Étrangères (Párizs), Correspondances Politiques, Bavière és Turquie
ÖNB-HAN Österreichische Nationalbibliothek, Handschriften-, Autographen- und Nachlasssammlung
Cod. 6034. Epistolae ad Leopoldum I. Imperatorem a legatis aliisque fide dignis datae Constantinopoli videlicet Vol. I. Epistolae
XV anni 1684
Cod. 6035. Epistolae ad Leopoldum I. Imperatorem a legatis aliisque fide dignis datae Constantinopoli videlicet Vol. II. Epistolae X anni 1685
Cod. 8717. Caprara, Albertus comes de: Relatio italica de legatione ad turcam a. 1682-1683
ÖStA HHStA Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Bécs), Staatenabteilungen Türkei I.
ÖStA HKA HKR Protokolle
Österreichisches Staatsarchiv, Hofkriegsratsarchiv, Hofkriegsratsprotokolle

Benaglia

1687 Benaglia, Giovanni: *Außführliche Reiß-Beschreibung von Wien nach Constantinopel und wider zurück nach Teutschland auch was sich merckwürdiges dabey zugetragen deß hochgebornen Grafen und Herrn Herrn Albrecht von Caprara [etc] welche er als Ihro Römisch-Keyserl. Maj. extraordinari-Gesandter und bevollmächtigter den Stillstand mit der Ottomanischen Pforten zuverlängern verrichtet, Beschrieben von Johanne Benaglia Gesandtschafftssecretario anietzo auf vielfaltiges Begehren auß dem Italienischen getreulich in die Hoch-deutsche Sprache übersetzt.* Franckfurt, zu finden bey Matth. Wagnern, A. 1687.

Danişmend

1972. III. Danişmend, İsmail Hami: *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*. Cilt III. Ankara, 1972.

Eickhoff

1970 Eickhoff, Ekkehard: *Venedig, Wien und die Osmanen*. München, 1970

Hammer

1835. III. Hammer, Joseph von: *Geschichte des Osmanischen Reiches. Dritter Band: Vom Regierungsantritte Murad des Vierten bis zum Frieden von Carlowicz, 1623-1699*. Pest, Hartleben, 1835.

Iorga

1911 Iorga, Nikolae: *Geschichte des osmanischen Reiches*. Vierter Band (bis 1774) Gotha, 1911.

Parvev

1995 Parvev, Ivan: *Habsburgs and Ottomans between Vienna and Belgrad (1683-1739)*. New York, Columbia Univ. Press, 1995.

Pastor

1930 Pastor, Ludwig Freiherr von: *Geschichte der Päpste im Zeitalter des fürstlichen Absolutismus, von der Wahl Innozenz' X. bis zum Tode Innozenz' XII. (1644-1700)*. Band 14. Freiburg im Breisgau, 1930.

R. Várkonyi

1987 R. Várkonyi Ágnes: A török háború Béctől Budáig. In: *Magyarország története tíz kötetben*. Főszerk. Pach Zsigmond Pál, III/2. kötet. Budapest, Akadémiai, 1987. 1577-1636.

Uzunçarşılı

1954 Uzunçarşılı, İsmail Hakki: *Osmanlı tarihi*. III/2: XVI. yüzyıl ortalarından XVII. yüzyıl sonuna kadar. Ankara, 1954.

Wurzbach

1864 Wurzbach, Constant von: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, enthaltend die Lebensskizzen der denkwürdigen Personen, welche seit 1750 in den österreichischen Kronländern geboren wurden oder darin gelebt und gewirkt haben*. Wien, Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1864. Band 12.

Zedler

1741 Zedler, Johann-Heinrich: *Großes vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste*. Halle-Leipzig, 1741. Band 28.

Zedler

1748 Zedler, Johann-Heinrich: *Großes vollständiges Universal-Lexicon aller Wissenschaften und Künste*. Halle-Leipzig, 1748. Band 58.

Zinkeisen

1857 Zinkeisen, Johann Wilhelm: *Geschichte des Osmanischen Reiches in Europa*. V. Gotha, 1857.

Címkék:

[Törökország](#) ^[4]

[Bécs](#) ^[5]

[Hírszerzés](#) ^[6]

Kiadás: 6. évfolyam (2006) 2. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/kuriozumok/az_oszmanellenes_europai_osszefogas_kialakitasa.html

Hivatkozások

- [1] https://www.archivnet.hu/kuriozumok/az_oszmanellenes_europai_osszefogas_kialakitasa.html
- [2] https://www.archivnet.hu/././galeria_pop.php%3Fga_id%3D64
- [3] https://www.archivnet.hu/./tinymce/jscripts/tiny_mce/plugins/paste/blank.htm%23_ftn13
- [4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/torokorszag>
- [5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/becs>
- [6] <https://www.archivnet.hu/cimkek/hirszerzes>